

Animato Kwartet

Inga Våga Gaustad, viool

Tim Brackman, viool

Elisa Karen Tavenier, altviool

Pieter de Koe, cello

Benjamin Britten
1913-1976

Rhapsody voor strijkkwartet

Benjamin Britten

Strijkkwartet nr. 1 in D opus 25
- Andante sostenuto - Allegro vivo
- Allegro con slancio
- Andante calmo
- Molto vivace

pauze

Ludwig van Beethoven
1770-1827

Strijkkwartet nr. 15 in a opus 132
- Assai sostenuto - Allegro
- Allegro ma non tanto
- Heiliger Dankgesang eines Genesenen an der Gottheit,
in der Lydischen Tonart: Molto adagio - Andante
- Alla marcia, assai vivace
- Allegro appassionato

Kwartetmuziek van een zestienjarige

Benjamin Britten was een van de markante figuren uit het twintigste-eeuwse muziekleven. Achter zijn componeertafel wist hij ontroerende, amusante en indringende nieuwe muziek op papier te zetten, een nieuw soort schoonheid. En dat zonder de moderne seriële, aleatorische en elektronische technieken die op het Europese vasteland destijds nogal gangbaar waren. Daarom bekleedt hij een geheel eigen plaats in de 'hedendaagse' muziek. Britten zette zich in voor een modernere en meer kosmopolitische stijl van componeren in het overwegend conservatieve Engeland. Van critici kreeg hij het verwijt dat hij bewondering koesterde voor Mahler, Berg en Stravinsky, componisten die niet beschouwd werden als geschikte voorbeelden voor een jonge Britse musicus. Toch zocht Britten ook bewust aansluiting bij de eeuwenoude Engelse traditie en keek hij veelvuldig om. Met zijn vier strijkkwartetten leverde Britten enkele van de belangrijkste twintigste-eeuwse bijdragen aan het genre, waarmee hij zoveel affiniteit had door zijn ruime ervaring als uitvoerend musicus. Brittens broer Robert was violist en Britten zelf speelde vanaf zijn jonge jaren altviool, net als de compositieleraar waarvan hij vanaf zijn dertiende les kreeg, Frank Bridge, zijn grote voorbeeld en stimulator die net als Britten vier hoogst persoonlijke strijkkwartetten op zijn naam heeft staan. De eerste zeven minuten van dit concert klinkt strijkkwartetmuziek die Britten al in zijn middelbare schooltijd op papier zette, als jongen van zestien nota bene: zijn Rhapsody voor strijkkwartet uit 1929. En dat was nog niet eens zijn eerste strijkkwartetmuziek, want het jaar daarvoor vloede al een Strijkkwartet in F uit zijn pen, dat net als de Rhapsody verborgen bleef in de plooiën van de muziekgeschiedenis. De eerste uitvoering van de Rhapsody was pas negen jaar na Brittens dood, namelijk in 1985 in het Royal Northern College of Music door het Alexandra Quartet. Vanwege de vrije vorm van de rapsodie met zijn wisselende stemmingen en dansante karakter doet het stuk enigszins denken aan La valse van Maurice Ravel die in 1920 voor het eerst werd uitgevoerd en waaruit Britten inspiratie lijkt te hebben geput.

Britten in Californië

Toen Frank Bridge Benjamin Britten en zijn partner, de tenor Peter Pears, op 29 april 1939 per boot zag vertrekken naar Canada, was het de laatste ontmoeting tussen leraar en leerling. Frank Bridge overleed in 1941, het jaar dat Britten aan de andere kant van de oceaan zijn Eerste strijkkwartet opus 25 schreef. Vanwege zijn pacifistische opvattingen was hij uitgeweken naar de VS. De zomer van 1941 brachten Britten en Pears door in Californië bij hun vrienden Ethel Bartlett en Rae Robertson. Daar werd Britten door de rijke kunstmecenas Elizabeth Sprague Coolidge gevraagd een strijkkwartet te schrijven. Dat werd zijn opus 25, voor het eerst uitgevoerd door het Coolidge Quartet in Los Angeles op 21 september 1941. De klankwereld van het kwartet lijkt sterk op die van de opera Peter Grimes, zoals de ijle hoge tonen van het begin (Andante), of de sfeer van het derde deel (Andante calmo) dat vooruit wijst naar de Moonlight Interlude in Peter Grimes. Tussen deze twee delen in staat een scherzo-achtig deel (Allegretto con slancio; slancio = aanloop, sprong, impuls) dat sterk aan Sjostakovitsj herinnert. Het kwartet eindigt met een schuimende en humoristische Finale.

Strijkkwartet van een dove componist

De laatste strijkkwartetten van Ludwig van Beethoven hebben hun ontstaan te danken aan een verre bewonderaar, prins Nikolaus Galitzin (1794-1866). Deze fanatieke muziekliefhebber en begaafde cellist uit St. Petersburg nodigde Beethoven in 1822 per brief uit een aantal kwartetten voor hem te schrijven. Hij vond dat veel liefhebbers sinds Beethovens volledige doofheid totaal vervreemd waren van zijn muziek. Galitzin betreurde het dat Beethoven al meer dan tien jaar het strijkkwartet had verwaarloosd, en nodigde hem in 1822 uit er een aantal voor hem te schrijven. 'Het zal me een genoegen zijn u te betalen voor uw moeite, elk bedrag dat u gepast vindt.'

Een monument

Inderdaad leverde Beethoven met zijn Strijkkwartetten opus 127, 132 en 130 de laatste top van zijn kwartetkunst. Het eerste Strijkkwartet opus 127 liet tot februari 1825 op zich wachten en de eerste uitvoering werd een compleet fiasco. Het instuderen en spelen was geen sinecure geweest voor de spelers onder leiding van Ignaz Schuppanzigh, de primarius die door Beethoven plagerig Falstaff werd genoemd. Een tweede poging onder leiding van Joseph Böhm, Beethovens 'wakkere fiedelaar', slaagde beter. Beethoven zelf was er niet bij, maar wachtte in een naburige kroeg op het nieuws. Het laatste Strijkkwartet opus 135 was tevens het laatste werk dat Beethoven voltooide. Het bevat die reusachtige en merkwaardige Große Fuge die hier als afzonderlijk werk een apart opusnummer kreeg. Inmiddels worden Beethovens late strijkkwartetten erkend als een monument binnen de Westerse cultuur, vergelijkbaar met de tragedies van Shakespeare en Faust van Goethe. De Große Fuge is zelfs nu nog in staat een schok te veroorzaken: zo confronterend is dit geluid dat als een ijzeren muur voor de luisteraar staat.

Ziekte en genezing

Een van de door prins Nikolaus Galitzin bestelde werken was het Strijkkwartet in a opus 132. In de partituur legt Beethoven uit dat het stuk verband houdt met zijn ziekte en genezing in Baden in de zomer van 1825. Het langzame deel stelt een 'heilliger Dankgesang eines Genesenen an die Gottheit' voor. De volledig dove componist maakte destijds een bijzonder moeilijke tijd door (leverziekte). De uitwerking van het kwartet was een moeizaam proces, Beethoven herschreef het enkele malen. Daarbij is het hele stuk gebouwd op slechts één muzikale gedachte, die in het eerste deel wordt voorgesteld. Het kwartet werd voor het eerst doorgespeeld in de herfst van dat jaar in het 'Gasthaus Zum Wilden Mann' in Wenen. Dat was hetzelfde hotel waarin, volgens het verhaal van Maria Eskeles, Beethoven nog éénmaal improviseerde aan de piano. Hoewel Moritz Schlesinger vrijwel onmiddellijk besloot dit kwartet uit te geven, heeft Beethoven die publicatie niet meer meegemaakt.

Clemens Romijn

Animato Kwartet

Het Animato Kwartet werd opgericht in 2013 en geldt als een van de meest veelbelovende jonge strijkkwartetten van Nederland. De vier musici combineren in hun programma's werken uit het klassieke repertoire met speciaal voor hen geschreven hedendaagse composities. Goed nieuws: op 26 november a.s. zal het Animato Kwartet de prestigieuze Kersjesprijs in ontvangst mogen nemen, een prijs die wordt uitgereikt aan uitzonderlijk talent in de Nederlandse kamermuziek. In augustus 2023 ontving het ensemble de Eerste Prijs én de Publieksprijs bij de Kammermusikpreis Kultur Gut Hasselberg en in september 2021 won het Animato Kwartet tijdens het Internationale Kamermuziek Concours van Trondheim zowel de Derde Prijs als de speciale Juryprijs. Na een tournee langs dertien grote zalen in Nederland verkreeg het Animato Kwartet in juni 2022 de Publieksprijs van Dutch Classical Talent 2022! Het kwartet is zowel in Nederland als daarbuiten op zowel grote als kleine podia te beluisteren. In oktober jl. speelde het kwartet op uitnodiging een concert in de kamermuziekserie van het Gewandhaus in Leipzig. Het Animato Kwartet nam deel aan de Strijkkwartet Biënnale 2020 in Amsterdam en zal ook in de versie van 2024 weer zijn opwachting maken. Als Artist in Residence, een onderdeel van het Postgraduate programma bij de Nederlandse Strijkkwartet Academie (NSKA), volgt het kwartet regelmatig lessen bij Marc Danel en Eberhard Feltz.